

10. Інституційно-правове забезпечення реформування державного управління регіональним розвитком. Аналітична записка / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/810/%20%207>
11. Коврига О.С. Особливості інституційних процесів в Україні на регіональному рівні / О. Коврига [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/n_2_2008/doc/2/22.pdf
12. Корецький М.Х. Державна регіональна політика у забезпеченні територіально-цілісного та збалансованого розвитку України / М.Х. Корецький // Науковий вісник Академії муніципального управління. Збірник наукових праць. Серія управління. – 2010. – №3. – С. 78-85.
13. Котуков О.А. Особливості регіональної політики в умовах модернізації / О.А. Котуков // Теорія та практика державного управління. – 2010. – № 2. – С. 79-88.
14. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surdp.eu/Grant-Facility>
15. Регіони України у післякризовий період: ризики та перспективи розвитку: аналіт. доп. / С. О. Біла, О. В. Шевченко, В. І. Жук, М. О. Кушнір [та ін.]; за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 104 с.
16. Реформування державного управління регіональним розвитком: стан, проблеми, перспективи аналіт. доповідь / за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2012. – 56 с.

Голубяк Н. Р. Инструменты координации региональной политики в Украине: особенности внедрения

Рассмотрены основные механизмы и инструменты осуществления региональной политики в условиях украинской государственности. Автором выделены положительные и отрицательные стороны координации регионального развития. Предложено отметить самостоятельной субъектности регионов с целью эффективного управления.

Ключевые слова: *региональная политика, стратегия, региональное развитие, агентства регионального развития.*

Holubiak N. The coordination instruments of regional policy in Ukraine: the features of implementation

The article deals with the basic mechanisms and instruments for regional policy in terms of Ukrainian statehood. The author singles out the positive and negative aspects of the coordination of regional development. The self-subjectivity regions are defined as the basis for effective management.

Keywords: *regional policy, strategy, regional development, regional development agencies.*

УДК 32.019.5

Подзолков Юрій Анатолійович,

здобувач кафедри політології

Одеської національної академії зв'язку імені О. С. Попова

ІНТЕРНЕТ І ЗМІ ЯК ІНСТРУМЕНТИ СУЧАСНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті досліджена роль Інтернету та ЗМІ як інструментів сучасної публічної політики. Обґрунтовується, що роль Інтернету та ЗМІ в розвитку публічної політики велика, у той же час, не треба її перебільшувати. Робиться висновок про те, що мова йде всього лише про техніку, що важлива, але не має вирішального значення для розвитку й

удосконалення публічної політики. Всі технології, у тому числі й ІКТ, мають свої переваги й недоліки.

Ключові слова: Інтернет, ЗМІ, публічна політика, демократизація, громадянське суспільство, діалогові площадки.

Актуальність даної статті мотивовано тим стрімкістю процесу впровадження технологій Інтернету і ЗМІ в систему публічної політики. Цей процес подібний за своїми темпами до процесу розвитку самого Інтернету. У відповідності з цим метою статті є дослідження ролі Інтернету й ЗМІ як інструментів сучасної публічної політики. Завдання статті полягає в обґрунтуванні ролі та технологій Інтернету і ЗМІ в розвитку публічної політики.

Як вважає Т.Єрмілова, становленню й розвитку публічної політики, поряд з технологіями, застосовуваними в процесі прийняття публічних рішень, законотворчою діяльністю, узгодженням інтересів, ефективно сприяють інформаційні технології, які активно й широко можуть застосовуватися в сучасних умовах органами влади і громадськими організаціями [1, с. 15]. Інтернет у публічній політиці здатен забезпечити не тільки однолінійний, але й багатofункціональний, діалоговий зв'язок, завдяки якому з'являються нові можливості для участі в політико-інформаційному обміні [2, с. 40].

З огляду на зазначене, не буде перебільшенням думка про те, що використання Інтернету робить забезпечення прав громадян на політичну участь таким же реальним, як це було в часи античності, коли будь-який громадянин мав можливість реалізовувати свої права, беручи участь у роботі народних зборів. Він міг бути почутий, а всі суспільні справи можна було вирішити, зібравшись «всією державою» на одній площі. До речі, напевно, саме ця обставина послужила для Аристотеля приводом вважати обов'язковою умовою ефективного державного устрою невелике число громадян. Для нормального функціонування політиці, на думку Стагіріта, держава повинна бути «легко доступною для огляду» [3, с. 598].

Високий рівень доступності благ, наданих інформаційно-комунікаційними технологіями, дозволяє брати участь у публічній політиці не тільки професійним користувачам, наприклад, представникам ЗМІ або фахівцям з політичної реклами, але й простим громадянам, які мають доступ до Інтернету. Більше того, є підстави стверджувати, що засоби масової інформації виступають як інститути публічної політики, як «медіа участь». Вони як суспільний інститут слугують своєрідною площадкою для суспільної дискусії й передачі соціально значимої інформації. Так, Юрген Габермас вважає, що основною особливістю сучасної демократії варто вважати висловлення критичної суспільної думки через засоби масової інформації, тому що формування суспільної думки й політичної свободи в цьому випадку здійснюється у формі й за рахунок публічних компромісів і дискурсів [4, с. 57].

Одним із вдаливих прикладів може слугувати використання Інтернету при прийнятті Конституції Ісландії, проект якої був створений при участі громадян - активних користувачів соціальних мереж. Або ж, так званий ірангейт, коли американський Конгрес під впливом повідомлень в арабській пресі був змушений поставити на порядок денний обговорення питання про таємні поставки зброї Ірану. Саме завдяки тиску з боку ЗМК і громадських організацій російської компанії «Газпром» довелося відмовитися від планів будівництва «вежі», що могла завдати непоправної шкоди архітектурному вигляду Санкт-Петербурга. Є безліч й інших прикладів [5].

Також доречно згадати виникнення соціальних деїдеологізованих рухів: «оккупай», «П'ять зірок», іспанське «М-15», «пірати», WikiLeaks, Anonynous й ін., які активно борються із правлячою елітою, фінансовою олігархією й т.ін. Для багатьох став сюрпризом несподіваний успіх руху «П'яти зірок», що одержав більше чверті голосів усіх виборців на парламентських виборах в Італії. Рух виступає за демократизм й антиелітаризм, зниження

податків для малого бізнесу. Лідер руху - італійський актор і блогер Беппе Грілло. Членами фракції в парламенті є звичайні люди, за яких проголосували в Інтернеті [6, с. 114-115].

Про могутній вплив Інтернет-технологій на суспільну думку не раз заявляла колишня держсекретар США Гіллари Клінтон: «В Інтернеті не потрібно бути рок-зіркою, щоб мати величезний вплив на суспільство». Директор Оксфордського інституту Інтернету (Великобританія), обговорюючи причини «арабської весни», відзначив, що можливості всесвітньої мережі дозволяють індивідові миттєво підключитися до інфраструктури, одночасно доступної всім іншим [7, с. 75].

У той же час перебільшувати позитивний ефект від використання інформаційно-комунікаційних технологій у соціально-політичному житті теж не треба. Варто погодитися з наступною думкою: «Гіперактивний розвиток Інтернет-технологій провокує ейфорію й створює ілюзію, що відбувається заміщення традиційної політичної діяльності електронною. Впровадження більш складних політико-комунікативних технологій приводить людину в стан апатії стосовно політичного життя» [8, с. 49].

Таким чином, бурхливий розвиток Інтернету й інших інформаційних технологій має дві сторони медалі. З одного боку, такі технології сприяють розвитку громадянського суспільства, створенню діалогових площадок. З іншого боку – підвищуються ризики використання цифрових технологій з метою тотального контролю за громадянами.

Інтернет, без сумніву, сприяє формуванню деліберативного простору – простору громадського життя, у якому відбуваються обговорення ідей, узгодження інтересів, пошуки компромісів і т. ін. Важливим моментом є те, що в такому просторі немає твердих рамок для взаємодій, що відбуваються в ньому, а є сприяння у виробленні звичаїв і цінностей громадянського суспільства. Нові групи інтересів й окремі особи одержують можливість підключатися до процесів прийняття політичних рішень. Очевидці й учасники подій, експерти, фахівці у відкритій формі обмінюються інформацією, різними точками зору. Користувачі Інтернету одержують можливість зрівняти отриману інформацію з інформацією, розповсюджуваною офіційними ЗМІ.

Завдяки Інтернету думки індивідів і груп поширюються в режимі реального часу, що створює умови для публічних дискусій й утворення громадських асоціацій. Таким чином, можна говорити про появу принципово нового рівня політичного діалогу. Політичні Інтернет-технології «відкривають принципово нові можливості комунікації, роблять доступною політичну інформацію, спрощують одержання зворотного зв'язку, створюють інноваційні форми участі населення в політичному процесі, стають джерелом прозорості дій політичних інститутів і конкретних політиків. Більше того, політичні Інтернет-технології є чинником, що скорочує дистанцію між владою й суспільством внаслідок формування клімату довіри, що підвищує легітимність влади в очах електорату» [8, с.47].

Завдяки Інтернету громадяни одержали можливість для перенесення своєї активності з метою вирішення суспільних проблем в он-лайн. Інтернет приваблює активних громадян високим рівнем поширення, зручністю, доступністю й оперативністю обміну інформацією. Можливості суспільно-політичної участі громадян збільшуються завдяки он-лайновому доступу до процесів прийняття рішень, он-лайнним консультаціям з актуальних проблем, он-лайнному викладу думок, поглядів і розбіжностей і т.д. Як вважає С.Бондаренко, масові й доступні комунікації між людьми, співтовариствами, партіями й іншими елементами суспільства є надзвичайно важливими для процесів формування різних коаліцій між об'єднаннями й блоками» [9]. Завдяки Інтернету з'явилися нові суб'єкти громадянського суспільства – мережні співтовариства, які внесли в політичний процес новий зміст.

Оскільки демократизація допускає залучення в політичний процес якомога більшої кількості громадян, роль Інтернету уявляється дуже важливою. Адже в Інтернет-просторі стало реальним спілкування навіть тих соціальних груп, які в реальному житті такої можливості могли б і не одержати. Інформаційні мережі громадської активності створюються самими користувачами із застосуванням інформаційно-комунікаційних

технологій для інформування суспільства й мобілізації його ресурсів у критичній ситуації (соціальний конфлікт, техногенна або екзогенна катастрофа). Основні функції таких мереж – координація діяльності громадських сил, формування й підтримка почуття колективної ідентичності й, звичайно ж, зниження інформаційної залежності суспільства від держави й офіційних ЗМІ. Найбільш популярними є соціальні мережі ВКОНТАКТЕ, Facebook, Twitter.

Д.Воїнов, який проаналізував наявні види політичної активності в Інтернеті, класифікував їх на конвенційні й неконвенційні політичні практики. Конвенційні форми це: 1) голосування (електоральна поведінка) на Інтернет-виборах, конференціях, референдумах; 2) створення й тиражування політичної інформації за допомогою блогів, сайтів, Інтернет-газет і т. д.; 3) збір коштів на підтримку партій або рухів; 4) участь в обговоренні політичних проблем у блогах, сайтах, телеконференціях політичних партій (рухів), віртуальних співтовариств, органів державної влади [10, с. 90].

Інтернет і ЗМІ – це технічні можливості для забезпечення впливу на суспільну свідомість. Яким буде цей вплив, позитивним чи негативним, залежить від тих, хто мають у своєму розпорядженні такі технічні можливості. А це означає, що не виключено маніпуляцію суспільною свідомістю. Остання має місце не тільки в авторитарному суспільстві, але й у демократичному. Виникає питання, чи може маніпуляція використовуватися для руйнування демократичних цінностей, тобто для підризу демократичного устрою? Передбачається, що в демократичному суспільстві незалежні ЗМІ, які відображають різні інтереси, перебувають у рівних конкурентних умовах, а виходить, маніпуляція теж конкурентна.

Особливу роль ЗМІ й інформаційних технологій у публічній політиці відзначає С.Перегудов, який вважає, що ЗМІ навіть здатні зрівняти можливості парламентської й президентської форм правління: «Концентруючись на висвітленні активності перших осіб (що особливо яскраво проявляється в ході теледебатів під час передвиборних кампаній), вони тим самим персоніфікують усе поле публічної політики й сприяють вирівнюванню парламентських і президентських форм політичного представництва [11, с. 47].

Як приклад, наведемо США, де в період з 1960-х до 1970-х рр. телевізійні канали транслювали партійні з'їзди. Однак, як виявилось, подібні телетрансляції не стали популярними серед масового глядача. Телевізійники були змушені припинити показ повних версій з'їздів і звели їх до формату телевізійних шоу.

На думку українського дослідника В.Волянського, що простежив логіку відносин між публічною політикою і ЗМІ, суттю публічної політики є процес взаємодії її суб'єктів: влади та її інститутів і громадянського суспільства. А засоби масової інформації відіграють у цьому процесі роль комутуючого суб'єкта, який володіє цілим рядом функцій, що забезпечують діалогові обміни через установлення порядку денного, вираження суспільної думки, формування політичних дискурсів. У реалізації цих органічних для природи ЗМІ функцій, вважає український дослідник, проявляється їх суб'єктність і автономність як соціально-політичного інституту [12, с. 101].

ЗМІ в системі інформаційних процесів відіграють досить істотну роль. «Це складна система повідомлень та їхніх одержувачів, зв'язаних між собою різноманітними каналами руху інформації» [13, с. 67]. ЗМІ в публічній політиці потрібні тому, що забезпечують суспільство як конкретною політичною інформацією, так й інформацією у різних політичних цілях. Хоча, справедливості заради, варто відзначити, що цілі можуть бути не завжди благородними. Ми маємо на увазі політичне маніпулювання інформацією.

Публічна політика, на якому б рівні розвитку вона не перебувала в тій або іншій країні, завжди представляє населенню через ЗМІ образ влади [14, с. 12]. І тут виникає питання про роль ЗМІ в розвитку публічної сфери. Будучи частиною громадянського суспільства, з одного боку, ЗМІ сприяють розвитку публічної сфери. З іншого боку, вони можуть відігравати й негативну роль стосовно публічної сфери, допускаючи бюрократичне й олігархічне маніпулювання суспільною свідомістю. Безперечно одне - множинність джерел інформації роблять проблематичною перспективу (про яку говорять багато теоретиків)

монополізації влади, інформаційного простору, контролю над індивідуальною свідомістю, тотального використання маніпулятивних і індоктринальних методів, посилення культурного імперіалізму і укорінення медіакратії, тобто знищення в найближчому майбутньому всіх історичних завоювань демократії [15, с. 10]. Прогнози настільки песимістичні, що пророкують навіть встановлення «інформаційно-фінансового тоталітаризму». Таким чином, роль ЗМІ стає особливо значимою.

Як відзначає П.Норрис, діяльність сучасних ЗМІ як найбільш важливих агентів інформаційного простору породжує три базових ефекти, що забезпечують прямий зв'язок між нею й «рівнем громадської свідомості» населення: «ефект вибору» (можливість вільного вибору людьми джерел інформації), «медіа ефект» (обумовленість новинною політикою ЗМІ зацікавленості людей у політичній і громадській участі) і, нарешті, «ефект взаємодії» (інтерактивний характер спілкування громадян і ЗМІ, що сприяє виникненню стійкої залежності між одержанням інформації й знаходженням політичної громадської позиції. При цьому розмаїтість і щільність інформаційного потоку в сучасних суспільствах такі, що для політичної ідентифікації громадян цілком достатньо навіть інформації, що виходить із неякісних (жовтих, таблоїдних) друкованих і електронних ЗМІ. Здійснення громадянином своїх повсякденних політичних функцій не пов'язане сьогодні з одержанням ні строго спеціалізованої, ненавмисно дозованої, ні інформації, що вибудовується штучно [15, с. 11].

На думку І.Дзялошинського, незалежні ЗМІ як обов'язковий елемент громадянського суспільства виконують безліч корисних функцій: забезпечують населення інформацією, беруть участь у формуванні суспільної думки, утворюють і соціалізують громадян, створюють площадки для діалогу між різними соціальними групами. Завдяки електронним засобам масової інформації (телебаченню й особливо Інтернету) громадяни одержують інформацію про владу, що раніше була надійно закрита від них. Внаслідок цього у громадян формувався образ владарюючих як «небожителів», які є єдиними, хто здатні приймати важливі рішення для суспільства й держави. Однак завдяки ЗМІ й Інтернету влада десакралізується. І сховати від громадянського суспільства якусь інформацію і якісь події, що стосуються влади, для неї стає усе суужніше. Завдяки ЗМІ публіка має подробиці про суспільне й приватне життя політиків і державних чиновників, які, як звичайні люди, можуть приймати помилкові й навіть аморальні рішення.

У той же час ЗМІ не повинні підмінювати собою громадянське суспільство. Хоча за минулі роки вони зуміли стати найважливішим інститутом, що втілює ідеї демократії, однак і гласність сама, як виявилось, має потребу в певних гарантіях, головними з яких є розвинене громадянське суспільство, погодженість ринкових перетворень і становлення демократичних установ, що спираються на дійсно ефективні судову й правоохоронну системи [16, с. 157]. Так, В.Волянський справедливо відзначає, що «власники ресурсів, які дозволяють їм одержувати доступ до засобів масової інформації, виражають свої інтереси через журналістів, що означає ймовірність перекручування точок зору (думок), що існують у суспільстві. Тобто ЗМІ з'являються як специфічний посередник, що не вибирається за допомогою демократичних процедур. А значить, виникає реальне протиріччя між свободою вибору, здійснюваною інвесторами й власниками медійної власності, різними групами тиску, що володіють можливостями впливу на ЗМІ, з одного боку, і відсутність свободи вибору в громадян, які одержують інформацію через ангажовані мас-медіа, – з іншого» [12, с. 8].

На підставі викладеного можна зробити висновок про те, що Інтернет і засоби масової інформації є найважливішим інструментом взаємодії громадян і структур громадянського суспільства з державою. Завдяки Інтернету політико-інформаційний простір став віртуальним, глобальним й інтерактивним. У той же час роль інформаційно-комунікаційних технологій у публічній політиці перебільшувати не варто. Все-таки, мова йде всього лише про техніку, що важлива, але не має вирішального значення для розвитку і удосконалення публічної політики. Всі технології, у тому числі ІКТ, мають свої переваги і недоліки.

Література:

1. Ермилова Т.В. Взаимодействие органов власти и общественных организаций как фактор публичной политики в современной России : автореф. дис... канд. полит. наук : спец. 23.00.02 – Политические институты, этнополитическая конфликтология, национальные и политические процессы и технологии / Татьяна Владимировна Ермилова. – М., 2007. – 28 с.
2. Кузнецова Н. Эффективность использования современных коммуникативных технологий в политической жизни общества / Наталия Алексеевна Кузнецова // Власть. – 2011. - № 5. – С. 40 С. 37-40.
3. Аристотель. Сочинения в 4-х томах / Аристотель [общ. ред. А. И. Доватур] ; пер. с древнегреческого. Н. В. Брагинской, М. Л. Гаспарова, С. А. Жебелева [и др.]; АН СССР, Ин-т Философии Т. 4.- Москва: Мысль , 1984. – 830 с.
4. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие / Ю. Хабермас. – СПб.: Наука, 2000. – 377 с.
5. Якобсон Л.И. Гражданское общество в модернизирующейся России. Аналитический доклад Центра исследований гражданского общества и некоммерческого сектора Национального исследовательского университета «Высшая школа экономики» по итогам реализации проекта «Индекс гражданского общества – CIVICUS» / Л.И. Якобсон, И.В. Мерсиянова, О.Н. Кононыхина и др. – М.: НИУ ВШЭ, 2011. – 60 с.
6. Кочетков А.П. Нетократизм / Александр Павлович Кочетков // Полис. – 2013. – С. 111-121.
7. Кёхлер Г. Новые социальные медиа: шанс или препятствие для диалога? / Ганс Кёхлер // Полис. – 2013. – № 4. – С. 75-97.
8. Бронников И. Будущее политических Интернет-технологий: два сценария развития / Иван Бронников // Власть. – 2014. – № 1. – С. 46-49.
9. Бондаренко С.В. Социальные технологии «электронной демократии» (попытка верификации конструкта) [Электронный ресурс] / С.В. Бондаренко // Политическая коммуникация в постсоветской России: проблемы формирования и парадигмы развития. Материалы секции «Политическая коммуникация Третьего всероссийского конгресса политологов 28-29 апреля 2003 г. – М., 2003. – Режим доступа: <http://www.dzyalosh.ru/01-comm/statii/soc-tehnologii.htm>
10. Воинов Д.А. Политические амбиции Интернета в России / Д.А. Воинов // Власть. – 2007. – № 2. – С. 88-91.
11. Перегудов С.П. Партии и группы интересов: к новой модели взаимодействия / С.П. Перегудов // Полис. – 2014. - № 1. – С. 45-59.
12. Волянський В. В. Медіаполітика у демократичному суспільстві: сучасні тенденції та перспективи розвитку : дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.02 – політичні інститути й процеси / Вадим Валерійович Волянський. – Одеса, 2013. – 173 с.
13. Козина Е.С. СМИ и выборы: Ресурсы и угрозы политического мифотворчества / Е.С. Козина. – М.: Издательство ВК, 2005. – 448 с.
14. Богучарский А.В. Публичная политика как форма репрезентации власти в культурно-историческом процессе : автореф. дис... докт. соц. н. : 22.00.06 – социология культуры, духовной жизни (социологические науки) / А.В. Богучарский. – Ростов-на-Дону, 2005. – 38 с.
15. Соловьев А.И. Коммуникация и культура: противоречия поля политики / А.И. Соловьев // Полис. – 2002. – № 6. – С. 6-17.
16. Публичная политика в России: По итогам проекта «Университет Калгари – Горбачев-Фонд». – М.: Альпина Бмзнес Букс, 2005. – 358 с.

Подзолков Ю.А. Интернет и СМИ как инструменты современной публичной политики

В статье исследована роль Интернета и СМИ как инструментов современной публичной политики. Обосновывается, что роль Интернета и СМИ в развитии публичной политики велика, в то же время не следует ее преувеличивать. Делается вывод о том, что речь идет всего лишь о технике, которая важна, но не имеет решающего значения для развития и совершенствования публичной политики. Все технологии, в том числе и ИКТ, имеют свои преимущества и недостатки.

Ключевые слова: Интернет, СМИ, публичная политика, демократизация, гражданское общество, диалоговые площадки.

Podzolkov Y. Internet and media as tools of modern public policy

The paper studies the role of the Internet and the media as tools of modern public policy. Substantiated that the role of the Internet and the media in the development of public policy is great, at the same time, it should not be exaggerated. Concludes that it is only about the technique that is important but not critical to the development and improvement of public policy. All technologies, including ICT, have their advantages and disadvantages.

Keywords: Internet, media, public policy, democratization, civil society, dialogue platform.

УДК 321:342.5/.71

Лой Оксана Володимирівна,

*студентка IV курсу філософського факультету спеціальності «Політологія»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

**МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ**

Розглянуто феномен політичної відповідальності як різновиду соціальної відповідальності. З'ясовано принципи і функції взаємної відповідальності громадянського суспільства і державної влади. Сформовано пропозиції щодо вдосконалення інституту взаємної відповідальності громадянського суспільства і державної влади в Україні.

Ключові слова: політична відповідальність, громадянське суспільство, принцип взаємної відповідальності, державна влада, правова держава.

Становлення України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави передбачає необхідність активізації розбудови громадянського суспільства, що є гарантом рівності, стабільності та захищеності особистості. Взаємодія держави та суспільства базується на засадах гармонічного розвитку держано-правових інституцій та засобів гарантування і захисту прав та інтересів особи.

Інститут відповідальності займає центральне місце в системі засобів забезпечення стабільності розвитку суспільства, держави та громадян, що передбачає вироблення теоретичної моделі відновлення режиму справедливості та її практичної реалізації на засадах взаємності й адекватності.

У свою чергу комплексне наукове дослідження феномену взаємної відповідальності держави і громадянського суспільства в умовах розбудови державності в Україні надасть змогу забезпечити належну наукову основу інституту відповідальності відповідно до сучасних потреб розвитку суспільства.

Актуальність даного дослідження обумовлюється також високою динамічністю політичних комунікаційних процесів саме на стику взаємодії між державою і громадянським суспільством, пошуком нових комунікативних зв'язків і методів політичного управління в